

K Ö N Y V E K

P. VERSIGORA: TISZTA LELKI-ISMERETŰ EMBEREK. (Szikra.)

A Nagy Honvédő Háború kimeríthetetlen kincseshánya a szovjet írók számára. Az egész szovjet népet állította olyan próba elé, amelynek sikeres megoldása az egész új rend, a szocialista társadalom magasabbrendűségét kellett, hogy megmutassa. Nem azért állandó téma a szovjet irodalomban és művészetben a nagy forradalom és a Honvédő Háború, mert a rohanó és érdekes események kedvezőek művészi feldolgozásra, — vagy legalább is nem elsősorban ezért — hanem mert mindkettő a munkásosztály, s annak élcsapata, a marxista-leninista Párt által vezetett nép felszabadulását, s a jövőért vívott harcát mutatja meg. De nem csupán a szovjet nép ügye ez, hanem a világ minden felszabadulni, alkotni vágyó népéé.

Versigora regénye néhány partizánzászlóalj harcát és embereit eleveníti meg. Aki olvasta Lukács Györgynek E. Kazakovics: Tavasz az Oderán c. regényéről a Csillagban írt tanulmányát, annak bizonyára megragadta a figyelmét, hogy Lukács György kiemeli, mennyire alkalmas a háborús regényeknél a felderítő osztag előtérbe helyezése arra, hogy az ott történt események segítségével kiszélesítse az ábrázolt területet. Mert bár a regényírónak egyes embereket kell ábrázolnia, vagy legalább is csak kisebb egységeket, ha nem akar terjengősség és érdektelenség hibájába esni, azonban ezeknek az egyes hősöknek, kisebb egységeknek ábrázolása mégis meg kell, hogy mutassa az eseményeket nagy összefüggéseiben is. Versigora is ezt a módszert választotta a szerkesztésben. A partizánok felderítő századáról ír elsősorban. Partizánokról ír, még hozzá olyan partizánokról, akikkel együtt élt, együtt harcolt, tehát nyilván mély emberi kapcsolatok fűzték hozzájuk. Élményei elevenek és igazak. Mindezzel azonban egy igényes író nem elégedhet meg. A szocialista realista művészet sokkal többet követel: tipikus eseményeket tipikus helyzetekben, amelyek mutatják a nagy összefüggéseket is.

Mi lehetett tehát Versigora művészi feladata, amikor a partizánharcokról írt regényt? Megkeresni ezeket a nagy összefüggéseket. Ha a Kovpak és Rudnyev által vezetett partizánzászlóaljok mindentől elszigetelt és csak saját sorukkal lörödő csoportok lettek volna, akiket csak az ellenség kegyetlenkedései kényszerítettek az erdőbe, s ha tevékenységüket magasabb céltudat nem irányította volna, nem lett volna megfelelő téma szocialista realista író számára. Versigorának tehát éppen az volt a feladata, hogy megmutassa a szovjet partizántevékenységet mint szervezetet, mint céltudatos, rendkívüli bátorságot, elszántságot, előrelátást kívánó tevékenységet, amelynek hajtóereje a szovjet nép rendkívül mély hazaszeretete és áldozatkészsége. Meg kellett mutatnia mennyire bízik a szovjet nép a kommunista társadalom erejében, s nagy vezetőiben.

Talán éppen Versigora regénye az, amelyben legvilágosabban előbünk tárul a partizántevékenység szervezetsége. Itt látjuk legvilágosabban, mennyire nem szakadtak el a „Kis föld” (németek által megszállt területet neveztek így) kommunistái, s maga a németektől megkínzott szovjet nép a „Nagy Föld”-től, s mennyire biztosak voltak benne, hogy Sztálin, a Párt, a Szovjet állam törődik velük és főszerkesztja őket.

Az események középpontjában vezérfonalként egy olyan hadjárat (partizánhadjárat) áll, amellyel éppen Sztálin elvtárs bírta meg Kovpak partizánjait. Mit jelentett egy ilyen hadjárat? Nem azt, hogy egy normális értelemben, az ellenség közvetlen legyőzésére irányuló haditerv szerint hadat vezessenek. A haditerv éppen az volt, hogy ne álljanak soká egy helyen, hanem nagy területen vonuljanak végig. Nyugtalanítsák, s ahol lehet üssenek rajta az ellenségen. Vágják el az utánpótlási vonalakat kössék le a front felé vonuló csapatokat, nem utolsósorban pedig mutassák meg az elszakadt szovjet népnek, hogy van szovjet hadsereg még itt a hátsóháznál is és ki fogják verni az ellenséget. Meg kellett gátolni a csüggedést és szítani kellett a gyű-

lőletet a betolakodó fasisztákkal szemben.

Mennyi alkalom nyílt így, a hadjárat leírásánál arra, hogy közéről megismertesse az író az embereket. Különösen Kovpak és Rudnyev alakját növelte nagyra. Kovpak, akiről minden partizán azt tartotta, hogy még sohasem tévedett a hadvezetésben, valóban érche öntött alakja az igazi partizánvezérnek. Ugyanílyan nagyvonalúan megrajzolt Rudnyev, politikai biztos személye is.

De sorolhatnánk tovább, hiszen csupa felelősségteljes emberekből áll ez a csapat. Mert a partizánnak ki kell állni a próbát, hogy elismerjék közük tartozónak. A partizánerkölcs rendkívül szigorú. A rend, a parancs megszegése, a kapott feladat el nem végzése, még sokkal súlyosabb következményekkel jár, mint a rendes hadseregnél. „Itt az embereket legközvetlenebb, legtisztább és legszilárdabb tulajdonságaik szerint értékelik; azt nézik milyen bátor valaki, milyen kitartó, mennyi benne az elvtársi hűség, a talpraesettség, a találékonyság.” „Ebben a közösségben nem voltak naplopók. Kíméletlenül kiírtották a hazugságot.” — De nem volt ez azért korántsem rideg, kíméletlen élet. Mély emberiességgel találkoznak lépten nyomon, s Versigora arra is talál módot, hogy benső emberi vonásaiban mutassa meg alakjait. Részben a harcok között: a gondoskodás, megbecsülés, amellyel vigyáznak sebesülteikre, s amellyel eltemetik halottaikat, igazi, bajtársi együttérzést mutat. De talál más alkalmat is. Például, amikor a „Nagy Föld”-ről várják a maguk kérészített repülőterre a repülőket. A várakozás gyakran hosszadalmas. Természetes alkalom, hogy meséljenek egymásnak előbbi életükről.

Utaltam már Lukács György tanulmányára. Valóban itt is feladata az írónak, hogy kisebb egységen keresztül, amely egységet Versigora még élményközelségből leírhat, szélesre tudja tárni az ábrázolást. Feladata, hogy ne csak a középpontban álló személyeket és a közvetlen környezetet lássuk, hanem megismerjük általában a partizánokat, megismerkedjünk azokkal, akik ezt az egész nagy partizánháborút vállalták, megismerjük a lakosságot, sőt az ellenséget is anélkül, hogy a cselekmény

széthullóvá, nehézkesé válna. Anélkül, hogy azt kellene tenni, mint pl. Ehrenburgnak „A vihar” megírásánál, hogy négy-öt helyen; külön főszemélyekkel kelljen pergetnie az eseményeket. Erre éppen úgy mint Kazakevics, Versigora is azt a módot választotta, hogy a regény középpontjába a felderítő századot állította, amely legtermészetesebb módon kerül kapcsolatba a csapattest minden részével, a civil lakossággal, az ellenséggel és más partizánegységekkel is. Igaz, hogy itt még az a körülmény is elősegíti ezt, hogy Versigora éppen a felderítő század parancsnoka volt.

Még egy mozzanatot kell megemlékenem, amely részben a „Kis” és „Nagy Föld” kapcsolatát, a Sztálini gondoskodást, s a regény perspektívájának kiterjesztését mutatja. Éspedig Korobovnak, a moszkvai újságírónak megérkezése a partizánok közé, hogy közvetlenül lássa és adhasson tudósításokat a partizánharcokról. Mutatja ez egyúttal természetesen azt is, hogy mennyire komolyan vették a szovjet újságírók a feladatukat, s mennyire egy célért forrt össze az egész szovjet nép.

„A tiszta lelkiismeretű emberek” előtt egy nagy cél állt: Győzni! Győzni, hogy megsemmisítsenek minden igát, kizsákmányolást. Győzni, hogy utána megvalósíthassák minden igaz ember vágyát, a békét, a kommunista társadalmat. — Ezt érezzük Versigora regényében. Olyan embereket ábrázolt, akik képesek voltak vállalni és meg is valósítani ezt a nagy feladatot.

SERES JÓZSEF

MÉRAY TIBOR: A FILM A BÉKEHARCBAN. (Révai.)

„... Azt akarjuk, hogy a film ne legyen többé a népelemet elősegítő sötét hazugságok eszköze, szolgálja a béke és a népek közötti egyetértés nagy ügyét, a háborús uszítók mesterkedése ellenében” — hangzik az Ötödik Nemzetközi Filmfesztiválon résztvevő filmdolgozók és újságírók kiáltványa a világ valamennyi filmdolgozójához és újságírójához. Ez a békéért, az igaz szocialista művészetért küzdő harcos hang hatja át a kötet minden cikkét, tanulmányát, azokat a beszélgetéseket, melyeket a szerző folytatott világhírű szovjet filmszakemberekkel, színészekkel. Ezek a cikkek, tanulmányok, be-